

Licht uit, spot aan [KBW 26]

Sommige mensen dromen ervan om in de spotlights te staan. Voor anderen is dat juist een beangstigend idee. Zij vinden het eng als alle ogen op ze gericht zijn. Maak je geen zorgen, met deze les zet je niet jezelf maar jouw favoriete boekpersonage in de schijnwerpers.

De les sluit aan bij het thema van de Kinderboekenweek 2026 en kan op elk boek worden toegepast.

Opdracht: Maak een tekening van jouw favoriete boekpersonage dat door een of meerdere schijnwerpers wordt verlicht.

Doelen

- ◆ Met deze opdracht kun je aansluiten bij **kerndoel 1**: stimuleren van taalcompetentie, **kerndoel 8**: leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur en verkent de waarde van literatuur, **kerndoel 34**: leerling leert eigen mogelijkheden, kenmerken, gevoelens en voorkeuren kennen en **kerndoel 42**: leerling weet dat licht afkomstig is van bronnen.
- ◆ De leerling weet wat de begrippen eigen schaduw en slagschaduw betekenen en kan ze aanwijzen in een afbeelding. De leerling kan de ruimtesuggestie in een afbeelding versterken door gebruik te maken van lichtval.
- ◆ De leerling kan een tekening maken met houtskool door gebruik te maken van licht en donker. De leerling kan de houtskool laten verlopen van licht naar donker.
- ◆ De leerling kan het materiaal op verschillende manieren hanteren en kan nieuwe werkwijzen bedenken die passend zijn bij de verbeelding van het onderwerp.

Materiaal

Je hebt nodig voor tekenen met houtskool:

- ruw tekenpapier, A4-A1 formaat
- houtskool
- kneedgum
- haarlak (om het werk te fixeren)

Je hebt nodig voor onderzoek:

- het materiaal van de werkwijze
- evt. oefenvellen

Bijzonderheden:

- Leuk om het fenomeen licht te illustreren door het lokaal donker te maken en een felle lamp op iemand te richten.
- Wanneer leerlingen een mens als personage kiezen, dan kun je ze bij wijzen op de vorm bouwsteen mens: realistisch of mens: verhouding.

En verder

De les kun je laten aansluiten bij elk thema van de Kinderboekenweek of ter bevordering van het leesonderwijs in het algemeen. Leerlingen kiezen zelf een personage uit een boek.

De les in fases

Oriënteren

1. Bespreek het vormdoel.
2. Vraag leerlingen of ze weten wat het is. Leg het zelf uit of toon het filmpje. Is dit vormdoel al eerder aan bod gekomen? Herhaal dan kort de informatie.
3. Toon het beeldmateriaal van de bouwsteen betekenis en bespreek het kort.
 - Bekijk het filmpje en zet het af en toe op pauze om samen de vragen te beantwoorden.
 - Bij minuut 0:38. Vind jij het leuk om de aandacht te krijgen? Waarom wel/niet? En is dat in elke situatie hetzelfde. Wanneer wel of niet?
 - Bij minuut 0:45. Wat valt je op aan het licht? [Komt van een duidelijk bron, soms is er maar 1 bron, soms meerdere, soms is de persoon goed uitgelicht, soms heb je tegenlicht, bij 1 afbeelding is rook zichtbaar in de lichtbundel, soms zie je waar het licht vandaan komt, soms is de bron buiten beeld], er is een groot licht/donker contrast].
 - Bij minuut 0:51. Welke verschillen zie je als je naar de lampen kijkt? [Aantal lichtbronnen, hoe fel het licht is, of de lichtbundel scherp is met lijnen of diffuus met zachte overgangen, of elke lamp een eigen plek belicht of dat ze van verschillende kanten de plek belichten].
 - Kijk tot het einde van het filmpje en vraag dan welk personage ze in de spotlights willen zetten.
4. Bespreek de opdracht.

Onderzoeken

1. Leg de werkwijze tekenen met houtskool uit. Doe de techniek zelf voor, toon het filmpje of herhaal kort de inhoud.
2. Geef leerlingen daarna het materiaal zodat ze kunnen oefenen.
3. Geef leerlingen de tijd om te onderzoeken wat ze willen maken.
4. Ze doen dat door met het materiaal te oefenen en daarbij ook uit te zoeken hoe je lichtbundels kunt weergeven. Je kunt de volgende tussenopdracht meegeven: probeer op minimaal 4 verschillende manieren uit hoe je een of enkele lichtbundels kunt maken.
5. Laat ze tijdens het oefenen ook het vormdoel uitproberen.
6. Begeleid de leerlingen individueel door het stellen van reflectievragen. Suggesties:
 - Ik zie dat je al op een paar manieren lichtbundels hebt gemaakt. Kun je nog een hele andere manier bedenken?
 - Kijk nog eens naar het inspiratiemateriaal (fragmenten uit het betekenisfilmpje). Krijg je hierdoor nieuwe ideeën?
 - Van welke kant wil jij het licht laten komen? Hoe kun je dat laten zien?
 - Ik zie dat je hier een scherpe overgang hebt gemaakt van donker naar licht. Kun je die overgang ook zacht maken? probeer het eerst uit op een oefenblaadje.
 - Met houtskool kun je steeds nieuwe laagjes aanbrengen: basislaag aanbrengen, donkerder maken, vegen en dan weer details aanbrengen. Probeer dat eens uit.
7. Houd eventueel aan het eind van het onderzoek een tussentijdse beschouwing; in groepjes of klassikaal. Je kunt hiervoor de nabeschouwsingsvragen onderzoek gebruiken.

Uitvoeren

1. Nadat de leerlingen hebben geoefend met het materiaal, gaan ze hun definitieve werkstuk maken.
2. Wanneer de tekeningen af zijn, worden ze afgewerkt met fixatief of haarlak zodat het werk niet meer kan vlekken of afgeven.

Evalueren

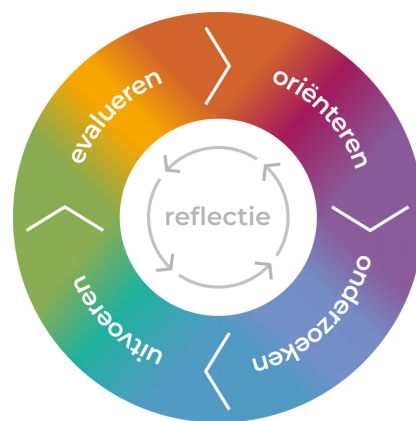
Klik op 'Nabespreken: wat hebben we geleerd?'

Bespreek de vragen op het digibord klassikaal of laat leerlingen de vragen in groepjes of individueel beantwoorden. Mogelijke vragen:

- ◆ Welke afbeeldingen passen bij elkaar? Leg eens uit?
Welk personage staat echt in de spotlights? Waaraan zie je dat?
Welk personage staat in het licht, maar wil dat eigenlijk liever niet. Waaraan kun je dat zien?
- ◆ Van welke kant komt het licht? Waaraan kun je dat zien?
- ◆ Waar zie je een heel duidelijk verloop van donker naar licht? Hoe heeft de maker dat gedaan?
Welk werkstuk is opgebouwd uit verschillende lagen? Wijs eens aan.
- ◆ Stel deze vragen voordat de leerlingen met de uitvoering beginnen.
Hoeveel ideeën heb je (met je groepje) bedacht?
Voor welk idee weet je al een toepassing? Leg eens uit.

Spelen met lesfases en lesdoelen

- De lesbeschrijving is een richtlijn, geen keurslijf. Voel je vrij de volgorde van de bouwstenen naar eigen inzicht aan te passen.
- Is het doel van een bouwsteen al bekend, dan is een korte mondelinge herhaling voldoende.
- Vind je 2 nieuwe leerdoelen te veel voor je leerlingen? Kies dan het doel uit dat ze het hardst nodig hebben voor de opdracht. Of splits de les op. Les 1: aanleren werkwijze, les 2: betekenis en vormdoel.

Aanpassen werkwijze

Liever een andere werkwijze bij deze les? Je kunt de betekenisbouwsteen combineren met onderstaande werkwijzes. Wissel je een bouwsteen, kijk dan altijd kritisch naar de voorgestelde volgorde in de lesbeschrijving en pas naar eigen inzicht aan.

- Tekenen met houtskool
- Tekenen met grijs potlood
- Tekenen met pen en inkt